

□

BIBLIOTEKSPLAN för DALS-EDS KOMMUN



INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	sid 2
2. Styrande och vägledande dokument.....	sid 3
3. Uppdrag och nuläge.....	sid 5
4. Dals-Eds bibliotek och demokratin.....	sid 7
5. Dals-Eds bibliotek och förmedling av media.....	sid 8
6. Dals-Eds bibliotek och det livslånga lärandet.....	sid 11
7. Dals-Eds bibliotek - mötesplats och kulturcentrum	sid 12
8. Dals-Eds bibliotek i den virtuella världen - 24-timmars- biblioteket	... sid 14
9. Skolbiblioteken.....	sid 15

Omslagsbild: Teater 3 på besök på Dals-Eds bibliotek, 2008-12-03, med föreställningen ”Bubbla”, teater för bebisar 6-12 månader. **Foto:** Cajsa Löfqvist

1. INLEDNING

I december 2004 beslutade riksdagen att utöka bibliotekslagen med en paragraf som ålägger kommunerna att anta planer för biblioteksverksamheten. Enligt Svensk Biblioteksförenings definition innebär en biblioteksplan följande:

Med en biblioteksplan avses ett politiskt förankrat styrande dokument som omfattar en analys av det samlade biblioteksbehovet i en kommun och åtgärder för hur dessa behov skall tillgodoses. Biblioteksplanen ska förutom folkbiblioteksverksamheten också omfatta biblioteksbehov vad gäller utbildning, omsorg, vård och näringsliv.

Ambitionen med denna biblioteksplan är att formulera en lokal bibliotekspolitik för Dals-Eds kommun, som förutom de traditionella värdena placerar in biblioteket i dess sammanhang i den kommunala organisationen och i kommunens utveckling. Biblioteksplanen skall alltid vara aktuell och revideras regelbundet.

Planen redovisar inriktnings- och resultatmål som är styrande för både nämnd och verksamhet. Dessa mål skall lyftas in i **verksamhetsplanen** för 2009. Därefter skall målen vid behov revideras i samband med att verksamhetsplanen årligen revideras. I biblioteksplanen redovisas också ett antal aktiviteter. Dessa skall ses som förslag inför det fortsatta utvecklingsarbetet och skall därför i tillämpliga delar användas i den årsvisa **arbetsplanen**.

Arbetet med Dals-Eds kommuns biblioteksplan startade med en informations- och diskussionsdag i mars 2007. Personal från regionbiblioteket gav en översikt över modern biblioteksverksamhet, den utveckling som sker och de frågor som är aktuella i bibliotekssammanhang. Från kommunen deltog politiker från fokusnämnden, kommunstyrelsen och socialnämnden samt personal från folkbiblioteket och skolorna.

Brukarnas, d.v.s. biblioteksbesökarnas, syn på biblioteksverksamheten är ett viktigt underlag i arbetet med biblioteksplanen. Enkäter har genomförts bland biblioteksbesökarna vid två tillfällen. (oktober 2005 och oktober 2006).

I april inbjöds allmänheten till en s.k. hearing på biblioteket för att komma med synpunkter och önskemål rörande biblioteksverksamheten.

2. STYRANDE OCH VÄGLEDANDE DOKUMENT

Bibliotekslagen

En sammanfattning av de viktigaste bestämmelserna i bibliotekslagen är följande:

- Varje kommun ska ha folkbibliotek
- Alla medborgare ska ha tillgång till ett folkbibliotek
- På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna litteratur för viss tid
- Folkbiblioteken ska verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare
- Inom grundskolan och gymnasieskolan ska finnas lämpligt fördelade skolbibliotek
- Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter
- Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar.

Dals-Eds kommuns övergripande styrdokument

Mål och ambitioner för biblioteksverksamheten måste samspela med mål och ambitioner för andra politikområden. Biblioteksplanen måste därför ansluta till kommunens övergripande styrdokument. På detta sätt synliggörs bibliotekets betydelse som lokal utvecklingsfaktor och den roll verksamheten kan spela på många olika områden i den kommunala verksamheten.

Övergripande vision för Dals-Eds kommun

Dals-Ed ska ha en hållbar tillväxtkurva som skapar fler arbetstillfällen och företag samt ökad befolkning. Detta ger möjligheter till ökad välfärd och trygghet.

Visionen utvecklas i några punkter där nedanstående har en naturlig koppling till biblioteksverksamhetens utformning:

”För att hitta en långsiktig och hållbar utveckling för kommunen ökar pressen på att hitta nya strategier, i kamp om företagsetableringar, arbetstillfällen och ökad befolkning.”

”Trivsel, välbefinnande och humana värden blir allt viktigare argument för att öka attraktionsvärdet för kommunen” .

Kommunens övergripande målområden:

Stabil ekonomi i balans.

Stabil tillväxt och entreprenörskap

Hållbar utveckling, hälsa och miljö

Demokrati och delaktighet

Kvalitetssäkra kommunens basverksamheter

Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer

För 2007-2011 satsas särskilt på följande ***profilområden:***

1. Varumärket Dals-Ed, 2. Infrastruktur, 3. Utveckling av det lokala näringslivet, 4. Kompetensutveckling/attitydförändring

Riktlinjer för kulturverksamheten

De riktlinjer för kulturverksamheten i kommunen som kommunfullmäktige fastställt (§ 68, 2002-02-28 Dnr 01/208.860) är en viktig grund för kommunens biblioteksplan. Riktlinjerna ska vara vägledande för alla styrelser och nämnder och förmedlar att Dals-Eds kommun fäster stort avseende vid kulturpolitiken. ”Ett aktivt kulturliv och en god kulturmiljö ses som viktiga faktorer för kommunens framtida utveckling. I all verksamhet ska kulturpolitiken medverka till att aktivt skydda yttrande- och åsiktsfriheten i samhället och bidra till ökad förståelse mellan människor och grupper med olika åsikter”.

”Bibliotekets verksamhet ska utformas så att den har möjlighet att nå alla innevånare i Dals-Ed. Detta innebär att huvudbibliotekets öppettider skall vara generösa. Bibliotekslokalerna ska vara centralt placerade i samhället. Bibliotekslokalerna ska vara handikappanpassade och media för grupper med olika funktionshinder samt för invandrare och andra minoriteter skall tillhandahållas. Insatser skall göras för att stimulera barns läsning samt för att skapa positiva attityder till böcker och bibliotek”. Vidare betonas bibliotekets roll som mötesplats samt att samarbete med enskilda, föreningar, skolor, institutioner, myndigheter och andra kommunala förvaltningar skall eftersträvas.

Fyrbodals tillväxtprogram

I Fyrbodals tillväxtprogram 2008-2013 framgår mycket tydligt den betydelse som man på delregional nivå tillmäter kulturområdet. Kultur är ett av de 5 fokusområden som Fyrbodals lyfter fram. De övriga är hälsa, infrastruktur, näringsliv och utbildning. Kulturen är ett övergripande område som också bidrar till utvecklingen på övriga områden. Målet är att:

”Med kultur i alla dess former skapa attraktiva och konkurrenskraftiga kommuner för boende, besökare och företagande” Kulturen bör bli en integrerad del av samhällsutvecklingen och bidra till ökad trivsel och konkurrenskraft. Tillgång till kultur i olika former har stor betydelse för alla människors utveckling och välbefinnande.

Unescos biblioteksmanifest

Unesco har antagit manifest både för folkbiblioteksverksamhet och skolbiblioteksverksamhet. I manifesten betonas bl. a bibliotekens grundläggande betydelse för demokrati och utbildning. Beslutsfattare på alla nivåer uppmanas att verka för att de principer som formulerats i manifesten omsätts i handling..

3. UPPDRAG OCH NULÄGE

Folkbibliotekens huvuduppgifter

Folkbiblioteken har ett brett och mångfacetterat uppdrag. Huvuduppgifterna är att garantera fri tillgång till information och kunskap, att stödja självstudier och utbildning, stimulera till läsning och läskunnighet samt till kulturell mångfald. Folkbibliotek som är tillgängliga för alla och som utan avgifter erbjuder allsidig information och kunskap spelar en central roll för en levande demokrati, yttrandefrihet, medborgarnas jämlika deltagande i samhällets utveckling samt livslångt lärande. Biblioteken bidrar till att överbrygga gapet mellan dem som har god tillgång till information och läsning och dem som inte har det.

Biblioteken som mötesplats är en funktion som med tiden har blivit allt viktigare. Det gäller i synnerhet i små kommuner, där det ofta är stor brist på mötesplatser. Biblioteket är en öppen icke-kommersiell institution, där människor med olika förutsättningar är välkomna utan krav på konsumtion. Ett väl fungerande folkbibliotek ska vara en integrerad del av lokalsamhället och bidra till att stärka den lokala identiteten. Detta bidrar till att skapa och värna om det sociala kapitalet, något som är betydelsefullt för trivsel och ekonomisk tillväxt.

Folkbibliotekens målgrupp är samtliga invånare i kommunen. Servicen ska utformas så att alla kan utnyttja den.

Fakta om kommunen

Dals-Eds kommun hade 4 840 invånare 2007/11/01. Befolkningen har minskat under året och befolkningsprognosen pekar på att kommunen fortsätter att minska med ytterligare ca 100 personer fram till 2015. Utflyttningen är större än inflyttningen.

2007 fanns 350 barn i åldern 0-6 år. Fram till 2015 förväntas antalet ha sjunkit till 320 st. Vad gäller åldrarna 7-15 år är motsvarande siffror 493 resp 451 och för åldersgruppen 16-19 år 306 resp 229. Däremot pekar prognosen på att antalet personer över 65 år ökar från 1006 till 1161. Inom denna åldersgrupp förväntas dock antalet äldre äldre, d.v.s. 80 år och äldre, minska från 300 till 270 personer. Av befolkningen bor ca 3500 i eller i närheten av centralorten Ed. Kommunen är stor till ytan och de invånare som bor längst upp i norr har över 30 km till tätorten. Den kommunala servicen: skolor, förskolor äldreboenden etc. är koncentrerad till Ed. Detsamma gäller den kommersiella servicen.

Utbildningsnivån i kommunen är låg. I åldrarna 25-64 år var det 28 % av befolkningen som endast hade förgymnasial utbildning. Genomsnittet för riket var 16 %. Vad gäller eftergymnasial utbildning var siffran 19 % i Dals-Ed jämfört med 35 % i riket. Av dessa hade 21 % i riket en utbildning på minst 3 år medan siffran för Dals-Ed var 10 %.

Arbetslösheten var i juni 2007 4,8 % om man räknar in de som är sysselsatta inom något arbetsmarknadsprogram. Siffran för öppet arbetslösa var 3,4 %.

Dals-Ed påverkas starkt av sitt läge som gränskommun. Antalet utrikes födda 2007/01/01 var 632 st. Av dessa var drygt hälften, 318 st, födda i Norge. 97 st kom från övriga Norden. Många norrmän äger fritidshus i kommunen och ett stort antal norrmän besöker kommunen för att handla och/eller turista. Tyskar och holländare har också alltmer börjat köpa fritidshus i kommunen och dessa nationaliteter är också vanliga bland besökande turister. Besöksnäringen är viktig och ett av de

områden som kommunen satsar på att utveckla. Kommunen har under de senaste åren tagit emot flyktingar från olika delar av världen.

Det finns ett stort antal föreningar i kommunen. 110 st föreningar är registrerade i kommunens föreningsregister.

Dals-Eds folkbibliotek -nuläget

<i>Nyckeltal</i>	<i>2007</i>
<i>Öppethållande</i>	<i>27 tim/v</i>
<i>Andel brukare som är nöjda/ganska nöjda med öppettiderna</i>	<i>48% (2006)</i>
<i>Besökare på huvudbiblioteket</i>	<i>38.510 besök</i>
<i>Utlåning på huvudbiblioteket</i>	<i>45.616 exemplar</i>
<i>Aktiva låntagare</i>	<i>1.945 personer</i>
<i>Antal bokningar av datorer</i>	<i>3.327 bokningar</i>

Kommunens huvudbibliotek är centralt beläget vid Torget i Ed. Inga filialer finns. Biblioteket är lokalintegrerat och delvis personalintegrerat med fritids- och kulturkontoret. För biblioteksverksamheten finns 2,38 tjänster, fördelade på 4 personer. Biblioteken i Dals-Ed, Bengtsfors och Färgelanda har ett nära samarbete genom att man använder ett gemensamt biblioteksdatasystem.

Vi två tillfällen, oktober 2005 och oktober 2006, har enkätundersökningar gjorts bland besökarna. Svaren visade båda gångerna att brukarna var mycket nöjda med personalen, bemötandet och den service man fick. det. Beträffande media fanns önskemål om fler filmer, CD-böcker och även möjlighet att ladda ner ljudböcker på mp3. Andra påpekanden var att det saknades läs- /studieplatser där man kan sitta och läsa eller arbeta med dator i lugn och ro.

När det gäller bibliotekets öppettider var det en markant skillnad mellan åren. 2005 instämde 91 % i att bibliotekets öppettider var bra eller ganska bra. Endast 6 % hade en annan eller delvis annan uppfattning. 2006 ansåg endast 48 % att öppettiderna var bra eller ganska bra, medan 44 % hade en annan eller delvis annan uppfattning. Många uttryckte sitt missnöje med öppettiderna i kommentarer. Förklaringen är att öppettiderna minskades under 2006 från 35 timmar/vecka till 27 timmar/vecka på grund av minskade personalresurser.

Vid den första enkätomgången 2005 blev det en relativt jämn spridning i åldrarna. 2006 hade andelen yngre personer minskat och framför allt andelen besökare över 61 år ökat. Skillnaden kan förklaras med de minskade öppettiderna. Båda enkäterna visade att två tredjedelar av besökarna var kvinnor.

Under den bibliotekshearing som ägde rum i april 2007 framfördes starka klagomål på öppettiderna och krav på förbättringar. Vidare fanns många synpunkter på lokalerna och behovet av större yta.

4. DAL-EDS BIBLIOTEK OCH DEMOKRATIN

Kommunövergripande mål

Demokrati och delaktighet

Inriktnings-/resultatmål

På Dals-Eds bibliotek ska kommuninvånarna ha möjlighet att ta del av all den information som man behöver som medborgare i vårt samhälle.

En levande demokrati förutsätter att medborgarna har fri tillgång till kunskap och information. Tillgång till folkbibliotek där man utan kostnad kan låna böcker och ta del av tryckt och databaserad information innebär en garanti för att detta ska fungera i praktiken. Biblioteket tillhandahåller tidningar, tidskrifter och möjlighet att låna datorer anslutna till internet. I mediaurvalet är en viktig princip att biblioteket ska ha ett brett och allsidigt bestånd och att aktuella frågor ska speglas från flera håll. Litteratur som inte finns i det egna kommunbiblioteket kan lånas från andra bibliotek.

Samhällsinformation från riksdag, regering och myndigheter skickas ut till alla huvudbibliotek då viktiga lagar eller reformer beslutats. Informationsmaterial om vad som händer i EU finns också på biblioteket. Alla kommunbibliotek får Svensk författningssamling löpande utan kostnad. Utförlig samhällsinformation finns på olika myndigheters hemsidor och kan nås via bibliotekets datorer. I vissa kommuner har man inrättat medborgarkontor i anslutning till biblioteket.

När det gäller den kommunala informationen finns protokoll i pappersform att läsa från kommunfullmäktige, kommunstyrelsen, fokusnämnden och servicenämnden. Protokollen finns även på kommunens hemsida, men då många fortfarande är främmande för att använda datorer är det viktigt att erbjuda båda alternativen. Handlingar inför kommunstyrelse och kommunfullmäktige finns tillgängliga före respektive sammanträde. Planer av olika slag ställs oftast ut på biblioteket.

Tidningar, tidskrifter och datorer används flitigt. Intresset för den rena samhällsinformationen är lågt. Biblioteket har inte heller marknadsfört detta utbud aktivt.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Förbättra tillgängligheten och öppettiderna*
- *Tillhandahålla handlingar och protokoll i pappersform från samtliga nämnder och styrelser*
- *Lyfta fram den kommunala informationen genom bättre placering i lokalen*
- *Låta kommuninvånarna lämna synpunkter på den kommunala verksamheten genom förslagslåda och enkla blanketter*
- *Planera för ett tidningsrum som kan hållas öppet utan bemanning när möjlighet uppkommer att utöka lokalerna*

5. DALS-EDS BIBLIOTEK OCH FÖRMEDLING AV MEDIA

Kommunövergripande mål

- *Hållbar utveckling, hälsa och miljö*
- *Öka attraktionskraften i boende och verksamhetsmiljöer*

Inriktnings-/resultatmål

- *Alla barn i kommunen ska så tidigt som möjligt komma i kontakt med böcker för att stärka språkutvecklingen, öka ordförrådet, skapa positiv attityd till läsning och stimulera fantasin.*
- *Biblioteket ska ha god tillgänglighet*
- *Media för grupper med olika funktionshinder samt för invandrare och andra minoriteter ska tillhandahållas*
- *Samarbetet med skolan ska utvecklas*
- *Samarbetet med vård och omsorg ska utvecklas*
- *Andelen män som besöker biblioteket ska öka*
- *Lokalerna ska vara anpassade till nutida biblioteksverksamhet*
- *Utveckla samarbetet med läsförmedlare inom vård, skola, omsorg, föreningsliv*

Alla är beroende av språket som ett verktyg för att klara vardagen, för att tillgodogöra sig utbildning, för att delta i samhällslivet. Det är med språket vi samtalar, förmedlar våra upplevelser, fattar beslut osv. Den som inte behärskar språket fullt ut är handikappad.

Förmågan att läsa och skriva är färdigheter som måste tränas. Det räcker inte att knäcka läskoden. Läsförståelsen tränas upp genom läsning. Läsning ger också bättre förmåga att själv uttrycka sig i skrift.

Läsoplevelser innebär också att man kan utvecklas som människa. Läsningen väcker ofta tankar och känslor som man annars inte skulle ha känt. Läsning av litteratur utvecklar och ökar förståelsen för andra människor och kan hjälpa till att hantera den egna situationen. Man får inblick i hur andra människor tänker och får inblick i livsöden. Läsningen kan ge upphov till funderingar och ge inspiration till att pröva på nya områden. Genom läsning av klassiker får man del av kulturarvet. Man kan resa till främmande länder, möta dåtid, nutid eller framtid i böckerna.

” Man ska läsa böcker för att man får ett rikare liv på det viset. Varför betrakta livet bara ur din egen trånga synvinkel, när all världens författare erbjuder också sina?” (Håkan Nesser)

Barn och ungdom

Enligt bibliotekslagen ska biblioteket ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdom

På Dals-Eds bibliotek finns en bibliotekarie med ansvar för barnverksamheten. Tjänsten omfattar totalt 23 timmar/v, men innefattar även tjänstgöring i utlåningsdisk, arrangemang inklusive samordnarroll i kommunens barnkulturgrupp och andra arbetsuppgifter. Det finns en plan för läsfrämjande verksamhet. Samarbete sker med MVC, BVC, babycafé, förskola m.fl. och är inarbetat och välfungerande. Förskolepersonalen är mycket mån om att jobba med läsning och språkutveckling. De besöker ofta biblioteket tillsammans med barnen, som får hjälpa till att välja

böcker. Förskolan lånar ut också ut bokpåsar som bekostats av biblioteket.

Bibliotekarien informerar om barnböcker och språkutveckling på träffar med föräldragrupper och föräldramöten. Bokgåvor delas vid flera tillfällen under de första åren. Alla barn i åk 2 bjuds in till biblioteket och får då lånekort. I åk 4 får alla klasser ett författarbesök. Brist på tid medför att bokprat i klasser endast sker vid enstaka tillfällen. Teater, musikstunder och andra aktiviteter anordnas på biblioteket några gånger om året. För bokinköpen, som utgör en förutsättning för det läsfrämjande arbetet, finns ett statsbidrag som söks och erhålles varje år, under förutsättning av att kommunens eget mediaanslag inte minskas. Bidraget är på 50 000 och delas mellan folkbibliotek och skolbibliotek.

Bibliotekets nuvarande öppettider innebär att biblioteket inte längre är lika tillgängligt efter skoltid som det var tidigare. Ett annat problem är att biblioteket är trångt och saknar en avskild ”myshörna” för ungdomar.

För att biblioteket ska upplevas som mer intressant av äldre barn och ungdomar kan det vara nödvändigt att prova nya arbetsmetoder. En utveckling av bibliotekets hemsida, där man tipsar om bra böcker, ger möjlighet för ungdomar att komma med synpunkter, chatta om böcker och kultur, skriva egna noveller eller dikter skulle vara intressant att pröva. För kulturintresserade ungdomar i kommunen saknas i stort sett möjligheter att utveckla sig. Skrivartreffar eller workshops som intresserade ungdomar är med och planerar är också något som biblioteket skulle kunna dra igång om man hade personalresurser.

Invandrare

Bibliotekslagen ålägger biblioteken att ägna särskild uppmärksamhet åt invandrare.

Biblioteket besöks flitigt av många av kommunens flyktingar. Genom bibliotekets internetuppkopplade datorer kan man följa vad som händer i hemlandet via nättidningar och andra hemsidor. Man kan maila och chatta med vänner och släktingar. Man kan också skaffa information från svenska myndigheter etc. Som flykting måste man lära sig ett nytt språk.

Biblioteket har lättlästa böcker lämpliga för nybörjare. Det finns också språkkurser, körkortsböcker på främmande språk mm.

Biblioteket köper enstaka böcker på engelska. I övrigt lånas bokdepositioner på främmande språk, även skolspråk, från regionbiblioteket. Detta fungerar än så länge även om det kommit propåer om att kommunbiblioteken borde köpa mera litteratur på skolspråken och på övriga främmande språk som talas av kommuninvånare.

De flesta utrikes födda i Dals-Eds kommun kommer från Norge. De norrmän, som besöker biblioteket, verkar inte ha några större problem med att läsa på svenska. Några gånger har man dock frågat efter böcker på norska. Biblioteket har ett litet antal norska böcker samt prenumererar på Halden Arbeiderblad. Vid några tillfällen har personal från Dals-Eds bibliotek träffat bibliotekspersonal i Halden och Aremark. Samarbete har diskuterats och skulle kunna vara värdefullt. Tidsbrist har dock lagt hinder i vägen för att utveckla sådant samarbete.

Funktionshindrade

Biblioteket har också enligt bibliotekslagen att ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade. Detta innebär att biblioteket så långt det går anpassar lokalerna för olika grupper av funktionshindrade. Det innebär också att biblioteket ska tillhandahålla media som är anpassade för funktionshindrade. En service som är vanlig att bibliotek tillhandahåller är en arbetsplats utrustad med en dator med specialprogram för talsyntes eller för lästräning för dyslektiker. För de som inte kan komma till biblioteket erbjuder många bibliotek ”Boken Kommer-service”. Det innebär att någon från biblioteket kommer med böcker eller att biblioteket gör i ordning böcker efter kontakt

och önskemål och att t.ex. hemtjänstpersonal ombesörjer att böckerna överlämnas. I Dals-Ed finns inte denna service. En av biblioteks-assistenterna besöker dock äldreboendena regelbundet och lånar ut böcker/talböcker samt lämnar bokdepositioner.

Sedan något år har biblioteket rättigheter att ladda ner och bränna Daisytalböcker för utlåning till synskadade och andra grupper som inte kan läsa vanliga böcker. Biblioteket har inga kostnader för detta utom den arbetstid som krävs och kostnaden för de CD-rom skivor som används. Biblioteket har också några Daisyspelare att låna ut till talboksberättigade låntagare, som inte har egen spelare.

Regionbiblioteket har bekostat en arkitekt som sett över tillgängligheten på biblioteken i Västra Götaland. Ett åtgärdsförslag för Dals-Eds bibliotek finns. Några av förslagen är genomförda men andra återstår.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Förbättra tillgängligheten och öppettiderna*
- *Satsa på läsfrämjande åtgärder för barn och ungdom*
- *Coachning av läsförmedlare.*
- *Tillgodose behovet att utöka bibliotekets lokalytor för olika ändamål*
- *Inrätta en läs- och skrivstation för funktionshindrade*
- *Genomgång och avstämning av tillgänglighetsplan i samråd med tekniska avdelningen*
- *Kompetensutveckling t.ex. bemötande av funktionshindrade, IT*
- *Utveckla samarbetet med integrationssamordnaren*
- *Inköp av ett litet antal böcker på norska årligen*
- *Utveckla ett samarbete med närliggande norska bibliotek*
- *Genomföra brukarundersökningar vartannat år*

6. DALS-EDS BIBLIOTEK OCH DET LIVSLÅNGA LÄRANDET

Kommunövergripande mål

- *Stabil tillväxt och entreprenörskap*
- *Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer*

Inriktnings-/resultatmål

- *Biblioteket ska bidra till att öka informationskompetensen i kommunen.*
- *Med hjälp av biblioteket och Utvecklingscenter ska kommunens invånare kunna läsa på universitet/högskola på distans men bo kvar hemma*

Informationskompetens är en färdighet som innebär att en person kan identifiera när information behövs och lokalisera, utvärdera och effektivt använda denna information. Informationskompetens ger innovationskraft och stärker entreprenörskap.

Biblioteket har upplevt ett allt större tryck från vuxenstuderande, i synnerhet de som studerar vid någon högskola. Efterfrågan på kurslitteratur är mycket stor. I framtiden kommer många att byta jobb flera gånger under sitt yrkesliv och detta förutsätter förnyad utbildning och utvecklad kompetens flera gånger under ett yrkesliv. Den låga utbildningsnivån i kommunen innebär stort behov av utbildning av vuxna även i framtiden. Många studerande behöver sakkunnig vägledning vid biblioteksbesöket.

Sedan 2005 arbetar regionbiblioteket med en ny policy för fjärrlån. Kommunbiblioteken har delats in i smågrupper, som får ett anslag för att köpa böcker som annars skulle ha fjärrlånats. Dessa böcker ska vara tillgängliga för alla bibliotek i gruppen. Dals-Ed utgör tillsammans med övriga bibliotek i Dalsland en grupp, med ett gemensamt anslag på 110 000 kr för 2008. Pengarna går i mycket stor utsträckning till inköp av kurslitteratur och servicen till de studerande har förbättrats.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Utveckla samarbetet med Utvecklingscenter*
- *Inrätta flera avskilda studieplatser för studerande*
- *Förbättra tillgängligheten och öppettiderna*
- *Tillse att de publika datorerna är funktionsdugliga och byts ut vid behov*
- *Kompetensutveckling av personalen*

7. DALSED S BIBLIOTEK - MÖTESPLATS OCH KULTURCENTRUM

Kommunövergripande mål

- Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer
- Hållbar utveckling, hälsa och miljö

Inriktnings-/resultatmål

- Biblioteket ska bidra till att öka trivsel och attraktionskraft i kommunen
- Bibliotekets roll som ett ansikte utåt ska bidra till marknadsföring av kommunen
- Biblioteket ska bidra till ett levande centrum
- Utställningar och arrangemang ska vara naturliga inslag i biblioteksverksamheten
- Biblioteket ska bidra till att stärka den lokala identiteten

Biblioteket ska fungera som en social mötesplats, ett vardagsrum för kommunens invånare. Biblioteket är ett offentligt rum där alla är välkomna utan krav på konsumtion. Utbudet av media, utställningar och andra aktiviteter ger upplevelser av olika slag. Turister och andra tillfälliga besökare i kommunen söker sig ofta till biblioteket. Om de får en positiv upplevelse av sitt biblioteksbesök ger detta en synergieffekt genom att skapa ett positivt intryck av kommunen. Samlokalisering av bibliotek och turistinformation är vanligt i många kommuner.

Kommunens föreningar och studieförbund har möjlighet att hålla möten eller cirklar på biblioteket under förutsättning av att det inte hindrar ordinarie verksamhet. Samarbete med föreningar och studieförbund sker också i samband med arrangemang och utställningar.

Kulturupplevelser stimulerar till kreativitet och nytänkande. I nuvarande lokaler finns ett litet utrymme som utnyttjas för utställningar. Dessutom finns en monter kan disponeras av enskilda kommuninvånare som har något intressant att ställa ut. Föreläsningar och andra arrangemang anordnas några gånger om året. Detta förutsätter ommöbleringar och kan inte ske när biblioteket är öppet.

Bibliotekets lokalisering

För bibliotekets funktion som mötesplats och kulturcentrum har lokaliseringen i samhället en avgörande betydelse. Dals-Eds bibliotek har ett idealiskt läge vid torget i direkt anslutning till kommersiell service.

Kanadensiska och brittiska undersökningar har visat att en majoritet av biblioteksbesökarna kombinerade biblioteksbesöket med inköp av varor i närbelägna butiker. Några motsvarande svenska undersökningar finns inte, men erfarenheten visar att många av Dals-Eds biblioteksbesökare även besöker någon eller några affärer i samband med biblioteksbesöket. Detta gäller i mycket hög grad de som bor utanför centralorten. Missnöjet med de nerskurna öppettiderna hänger delvis samman med att man vill besöka biblioteket, handla och uträtta ärenden vid samma tillfälle. Från flera håll har framförts att kommuninvånare utanför centralorten väljer att besöka grannkommunerna bibliotek som har bättre öppettider.

Det ligger nära till hands att man då handlar i grannkommunen också. Ett centralt beläget bibliotek har generellt sett fler besökare och högre utlåning än bibliotek som ligger ocentralt. Biblioteket drar nytta av att ligga i anslutning till den kommersiella servicen, där folk rör sig. Sannolikt gäller

även det omvända, d.v.s. att biblioteket bidrar till att göra samhällets centrummiljö mer attraktiv.

Kulturarvet

Biblioteken är en del av samhällets kulturella infrastruktur. De lagrar kunskap och förvaltar det litterära arvet. Intresset för släkt- och hembygdsforskning är mycket stort i kommunen. Bibliotekets släktforskarrum används också som föreningslokal för Gränsbygdens släktforskare. Biblioteket har stor hjälp av föreningens medlemmar när det kommer besökare utifrån som vill ha hjälp att söka sina rötter. Varje år kommer åtminstone några långväga besökare från t ex USA, som har följt släkttrötterna till Dals-Eds kommun. Släktforskare från Norge är vanliga. Det hålls också släktforskarcirklar i studieförbundsregi i lokalerna. Ofta är man många samtidigt i lokalen och rummet är alldeles för litet. Biblioteket har genom donation fått ett värdefullt material, den s.k. Heimers samling. Samlingen har på grund av bristande utrymme en undanskymd placering. Det saknas också arbetsplatser för dem som är intresserade av att ta del av materialet.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Förbättra tillgängligheten och öppettiderna med anpassning till affärernas öppettider*
- *Utställningar och arrangemang ska vara naturliga delar i verksamheten*
- *Förbättra trivseln genom flera och nya bekväma sittmöbler*
- *Att tillhandahålla aktuell turistinformation under hela året*
- *Skapa en attraktiv miljö för tonåringarna*
- *Avsätta utrymme för utställningslokal/hörsal i anslutning till biblioteket*
- *Ge Heimers samling ett bättre och större utrymme*
- *Ge släktforskarna större utrymme*

8. DALSED S BIBLIOTEK I DEN VIRTUELLA VÄRLDEN : 24-TIMMARSBIBLIOTEKET

Kommunövergripande mål

- *Demokrati och delaktighet*

Inriktnings-/resultatmål

- *Bibliotekets hemsida ska alltid vara aktuell och lätt att använda*
- *Antalet besökare i det virtuella biblioteket ska öka*

Biblioteket är inte längre bara en fysisk plats utan finns också på webben. Från kommunens hemsida finns en länk till bibliotekets hemsida. Där finner man bibliotekets katalog och kan 24 timmar om dygnet söka i katalogen, reservera titlar, komma med inköpsförslag och låna om böcker hemifrån. Dals-Ed och Bengtsfors har sedan flera år tillbaka ett gemensamt biblioteksdatasystem. Från 2008 har Färgelanda tillkommit. Bibliotekskatalogen är gemensam och media lånas fritt mellan biblioteken. Samma lånekort gäller i alla tre kommunerna.

Stora möjligheter finns att utveckla hemsidan. Flera länkar kan läggas in till databaser och andra användbara informationstjänster. Tekniska möjligheter finns att komplettera mediabe-ståndet med e-böcker, mp3 och annat nedladdningsbart material. Bland bibliotekets egna samlingar finns arkivmaterial i Heimers samling, som skulle vara av intresse att digitalisera. Bibliotekets hemsida skulle kunna bli en effektiv del i marknadsföringen av biblioteket och stimulera till läsning. Exempelvis skulle den kunna kompletteras med boktips, topplistor över mest utlånade böcker och nyförvärvslistor. Önskvärt skulle också vara att göra hemsidan interaktiv så att besökarna kan komma med egna boktips eller recensioner. Viktigt är att hemsidan hela tiden hålls aktuell.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *Personalresurser ska avsättas för utveckling av det virtuella biblioteket*
- *Kompetensutveckling av personalen*
- *Marknadsföring av det virtuella biblioteket inkl utbildning av besökarna*
- *Gemensamma personalmöten för samarbetskommunerna*
- *Räknefunktion installeras på hemsidan*

9. SKOLBIBLIOTEKEN

- **Kommunövergripande mål**
- *Kvalitetssäkra kommunens basverksamheter*
- *Stabil tillväxt och entreprenörskap*

Inriktnings-/resultatmål

- *Skolbiblioteket ska fungera som en pedagogisk resurs*
- *Skolbiblioteket ska stimulera elevernas läsintrasse*
- *Skolbiblioteket ska fungera som ett verktyg för skolutveckling*
- *Elevmedverkan ska eftersträvas*

Skolbibliotek och folkbibliotek har olika uppdrag. Skolbiblioteken är till för lärare och elever. Mediainköpen ska ske målinriktat utifrån skolans behov. Skolbiblioteket ska följa skolans styrdokument. Ansvar för skolbiblioteken ligger på respektive skola och dess rektor.

Skolbibliotekens huvuduppgifter är att tillhandahålla material för elevernas utbildning och att stimulera deras läsintrasse. Skolbiblioteken ska framför allt vara en resurs i det pedagogiska arbetet. Även skolbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade, invandrare och andra minoriteter. Skolbiblioteket bör också fungera som en lokal där eleverna kan tillbringa håltimmar etc. i en trivsamt och lugn miljö.

Skolbiblioteken i Dals-Eds kommun - nuläge

På *Snörrumskolan* 6-8 år finns ett biblioteksutrymme med ett urval av barnböcker. Klasslärarna går dit med sina klasser och lånar. Ingen är uttalat biblioteksansvarig. Ett mediaanslag finns avsatt i budgeten.

Snörrumskolan efterfrågar utbyggd samverkan med folkbiblioteket. Man önskar besök av barnansvarig bibliotekarie för bokprat och andra lässtimulerande åtgärder. Stöd önskas även för bokinköp och regelbunden översyn av mediabeståndet.

Hagaskolan

En mycket bra bibliotekslokal finns. Mediaanslag är avsatt i budgeten. Biblioteket är datoriserat i samma biblioteksdatasystem som folkbiblioteket. Bemanning och biblioteksansvarig saknas för närvarande. Klasserna i årskurs 4-6 besöker skolbiblioteket regelbundet och lånar med hjälp av sina klasslärare. Årskurs 7-9 besöker biblioteket ämnesvis efter initiativ från lärare. Från elevhåll finns uttalade önskemål om att skolbiblioteket ska vara öppet under skoldagen.

Utsiktens gymnasieskola

En nybyggd ändamålsenlig bibliotekslokal finns. Denna har dock för tillfället tagits i anspråk som arbetsrum för personal. Det finns inget budgeterat mediaanslag och ingen biblioteksansvarig. Satsning på om- och nybyggnad samt utökning av elevantalet är beslutat. Biblioteksfrågan har ännu inte diskuterats, men lokalen kommer förhoppningsvis att åter bli tillgänglig som skolbibliotek.

Samarbete skolbibliotek-folkbibliotek

Folkbiblioteket inbjuder alla elever i årskurs 2 till folkbiblioteket. Vid detta besök får eleverna

lånkort och visning av biblioteket av barnansvarig bibliotekarie. De nya eleverna på Utsikten inbjuds till folkbiblioteket för genomgång och information. Klassbesök förekommer även vid andra tillfällen, men då på initiativ av enskilda lärare. Bokdepositioner till klasser tillhandahålls på begäran av lärare. Från Statens Kulturråd söks och erhålls årligen bidrag för inköp av barnlitteratur. Bidraget, som är på 50 000 kr, delas mellan folk- och skolbibliotek. Anslaget administreras av barnansvarig bibliotekarie.

Den satsning som hittills skett på skolbibliotek i kommunen har i huvudsak gällt lokaler. Både på Hagaskolan och på Utsikten har det byggts ändamålsenliga bibliotekslokaler. Dessa fina lokaler har dock inte kunnat utnyttjas på ett effektivt sätt då det saknas kompetent personal.

Läsning av böcker är en aktivitet som minskat, vilket också resulterat i att svenska barns läsförmåga sjunker. Från statligt håll utlovas nu satsningar på lässtimulerande åtgärder. Det förs också diskussioner på riksplanet om att ge Skolverket ett tydligare uppdrag att bevaka skolbiblioteksfrågor.

Ett väl fungerande skolbibliotek är särskilt viktigt för elever från hem utan lästraditioner.

I skriften "På olika sätt: om skolbibliotek i biblioteksplaner" utgiven av regionbibliotek Västra Götaland, 2006, beskriver Jan-Anders Andersson, sin syn på skolbibliotek och dess betydelse för skolutveckling. Jan-Anders Andersson är rektor och har bl.a. arbetat på Tjörn,

Han framhåller att skolbiblioteket har en viktig och avgörande funktion i två av skolans uppdrag och huvudprocesser:

- att hos eleverna skapa förmåga och lust att läsa och skriva
- att utveckla elevernas förmåga och möjlighet att söka, hantera och värdera information

Ett välutrustat skolbibliotek är en förutsättning, men det krävs också en medveten och planerad insats och samverkan av personal med olika kompetens. Ett skolbibliotek, bemannat med kompetent personal kan vara avgörande, inte bara för elevens utan också för lärarens möjligheter att utveckla sitt arbete och sin kompetens.

Aktiviteter för ökad måluppfyllelse

- *-Varje skola ska ha en skolbiblioteksansvarig*
- *-Varje skola fastställer en handlingsplan för sitt skolbibliotek*
- *-Skolbiblioteken på Hagaskolan och Utsikten ska vara bemannade med kompetent personal*
- *-Skolbiblioteken på Hagaskolan och Utsikten ska vara datoriserade*
- *-Samverkan mellan skolbiblioteket och folkbiblioteket ska utvecklas*
- *-En studiedag för alla lärare anordnas med tema skolbiblioteket som pedagogisk resurs och verktyg för skolutveckling*